איש השנה תשמ"ז

מאת
אורי אבנרי

הרגע המרגש של השנה: אוליבר נורת' מרים את ידו הימנית ונשבע להגיד את האמת לפני ועדת־הקונגרס

שנת החפרפרת

תכן כי זה היה הרגע המרתק ביותר של תשמ"ז.

על גיבעת הקאפיטול בוושינגטון הופיע קצין צעיר לפני ועדת־חקירה המשותפת של שני בתי־הקונגרס. הוא הרים את ידו בחגיגיות ונשבע להגיד את האמת.

המצלמות התמקדו באיש. העולם כולו ראה ושמע אותו. זה מכבר הפכה הטלוויזיה את האנושות כולה ל„כפר עולמי".

אוליבר נורת', סגן־אלוף של חיל־הנחתים של ארצות־הברית, פתח בעדותו על פרשת איראן־קונטראס, פרשה שחבקה שלוש יבשות.

נורת' לא היה גיבור־מילחמה. שמו לא נישא בפי כל, במאה שפות, בעיקבות מיבצע קרבי נועז או גילוי אומץ־לב אישי יוצא־דופן. הוא לא רכב על סוס לבן, כשהחרב השלופה בידו. הוא גם לא הצטיין במיבצע הומאניטרי דגול.

אוליבר נורת' עשה את מלאכתו ביושבו על כורסת־מנהלים אי־שם במרתף הבית הלבן. את מילחמתו ניהל באמצעות ניירות. לשיא יעילותו הגיע כאשר הכניס את הניירות האלה למכונה שקרעה אותם לגזרים.

הוא שייך לעולם סמוי, עולם של תכבים ומזימות. לכן הוא היה לסמל השנה.

● גלאסנוסט' והמוות הלבן

שנת תשמ"ז לא עמדה בסימן של מילחמות.

מבחינה זאת, היתה זאת שנה ברוכה. המאה ה־20 ראתה שתי מילחמות־עולם נוראות, על עשרות מיליוני קורבנותיהן. היא ראתה את השואה הנוראה, וכמה מיבצעים נוספים של רצח המוני. היא ראתה ערים שלמות שהושמדו בחומר־נפץ, באש ובפצצות גרעיניות.

שום דבר דומה לזה לא קרה בתשמ"ז. היתה זאת שנה שקטה יחסית.

אם אפשר למדוד שנה במדחום של סכנת־המילחמה, היתה זאת שנה חיובית. המתיחות בין שתי מעצמות־העל, המחזיקות בידיהן את גורל העולם, פחתה במיקצת. מנהיג סובייטי צעיר־יחסית, מיכאיל גורבאצ'וב, טבע סיסמה רוסית שהיתה לאחת ממילות־המפתח של השנה בכל השפות: גלאסנוסט', שקיפות, פתיחות. במיסגרת השקפה זו גם נתן דחיפה חשובה להפגת המתח בעולם. בפעם הראשונה התקרבו שתי המעצמות למיבצע ממשי של פירוק הנשק. יתכן ששנת תשמ"ז הכשירה את הקרקע להשגת הסכם של „אפס־אפס" — הורדה־לאפס של מיספר אמצעי־הלחימה הגרעיניים לטווחים בינוניים וקטנים.

המילחמה הגדולה היחידה בעולם של תשמ"ז התחוללה בין עיראק ואיראן — שתי מדינות שאף אחת מהן אינה גרורה של מעצמה עולמית זו או אחרת.

הפחד העולמי מפני מילחמת־עולם שלישית ואחרונה, שתשמיד חלקים גדולים של האנושות, פג במידה מסויימת. במקומו באו פחדים חדשים.

מחלת־האיידס הטילה על האנושות מורא ואימה, אף שמיספר קורבנותיה נפל עדיין בהרבה ממיספר החללים של מחלות אחרות, כגון הסרטן ומחלות־הלב. היו שניסו להשוות את המחלה החדשה למוות השחור, שהחריב את אירופה במאה ה־14, ושגרם, בין השאר, לטבח היהודים ולנידויים. בעיקבות „המוות הלבן" של האיידס מרחפת עתה סכנה של נידוי ורדיפה מעל לראשי מיעוט אחר: „קבוצות־הסיכון", כגון ההומו־סכסואלים.

נביאי־זעם אחרים הטילו על האנושות את אימת האקולוגיה. על פי מחקרים מדעיים הורסת האנושות בהתמדה את התנאים המגינים על כדור־הארץ מפני התחממות, העלולה לגרום לסוף החיים על פני הכוכב ארץ.

אך כל אלה היו נבואות לעתיד. בהעדר מילחמות ושואות, יכול היה האדם של תשמ"ז לחיות את חייו בשלווה יחסית.

● קורה לא נפלה

גם מאזן החרות על פני כדור־הארץ לא היה שלילי בתשמ"ז.

מישטרי־העריצות לא נעלמו מהעולם. מישטר־האימים של אוגוסטו פינושה בצ'ילה לא התערער, למרות ההפגנות הסוערות נגדו. ברוב ארצות־העולם הוסיפו לשלוט דיקטטורות פחות או יותר רודניות.

אם בכלל היה שינוי במצב, הוא היה לטובה. בדרום־אפריקה נמשך מאבק־החופש של הרוב השחור, והוא השיג הישגים. השביתה הגדולה הראשונה של הפועלים השחורים הפגינה את היכולת של ציבור מדוכא, שקשה כבר לעצור בעדו. במדינות רבות, מקוריאה עד פנמה, יצאו המונים להפגנות, שהוכיחו את כוחם החדש מול מישטרים מדכאים.

בפיליפינים נכשל הנסיון להפיל את המישטר הדמוקרטי של הנשיאה קוראסון („קורה") אקינו, שקם על חורבות העריצות המושחתת. בברית־המועצות ובכמה מבנות־חסותה התקדם תהליך של ליברליזציה, שאת סיכוייו ועוצמתו היה עדיין קשה השנה להעריך.

במאבק הניצחי של בני־אור בבני־חושך לא ראתה תשמ"ז פריצות־דרך היסטוריות. אך מי שמאמין בהתקדמות איטית לעבר השלום, החרות והצדק, יכול היה לתת לשנת תשמ"ז ציון חיובי.

בסולם של אפס עד מאה — כשמאה הוא הציון העליון לשלום, לחרות ולצדק — יכלה תשמ"ז לזכות בציון של 55 עד 60.

● זיקני־ציון ואילי־הון

כך נראה המצב על פני השטח. אך לא כל מאורעות השנה התרחשו על פני השטח, לאור השמש. התופעות האופייניות ביותר של השנה היו דווקא מתחת לפני השטח.

תשמ"ז לא היתה שנת האריה או שנת הנמר. היא היתה שנת החפרפרת.

מזה הרבה שנים מסתובבת בעולם־המחשבה „התיאוריה הקונספירטיבית". השנה היא חגגה.

היסטוריונים מכובדים רבים מאמינים — כמו קארל מארכס, למשל — כי גורל האנושות נחתך על־ידי תהליכים היסטורים גדולים, שאינם תלויים באדם היחיד. המלך, המנהיג, הגיבור אינם אלא משרתים בלתי־מודעים של כוחות אלמוניים אלה — תהליכי־ייצור, נתונים גיאוגראפיים, שינויים טכנולוגיים או התערבות אלוהית.

לבעלי התיאוריה הקונספירטיבית יש תפיסה פשוטה יותר. עולמם מלא בקושרי־קשר, חורשי־מזימות ואנשי־תכבים, הפועלים בסתר והמשנים גורלות של ארצות ועמים. ה„קונספירטורים" („אותם הנושמים ביחד") שולטים בעולם.

התיאוריה הקונספירטיבית הולידה ברבות הימים גירסות רבות, מהן מוזרות ותימהוניות. אחת הבולטות שביניהן היא היצירה הידועה בשם הפרוטוקולים של זיקני־ציון — מיסמך שפוברק על־ידי המישטרה החשאית הרוסית בימי הצאר. ושנועד להוכיח כי היהודים מבקשים להשתלט על העולם, באמצעות מזימות ותכבים זדוניים. אדולף היטלר דיבר בלי־הרף על הקונספירציה של „היהדות הבינלאומית", המפעילה את הקאפיטליסטים במערב ואת הבולשביקים במיזרח. אנשי־שמאל רבים מאמינים בקונספירציה של „החברות הרב־לאומיות". יש המאמינים כי ארצות־הברית נשלטת על־ידי מועדון סודי של אילי־הון.